

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLIKAŢIUNE TRIMESTRIALĂ

1 9 3 3

COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE

PREŞEDINTE: N. IORGA

Membri: IOAN ANDRIŞESCU, PETRU ANTONESCU, GEORGE BALŞ, ALEXANDRU LĂPEDATU,
CONST. MOISIL, PR. NIC. POPESCU, VICTOR G. ŞTEFĂNESCU, ARTUR VERONA.

Secretar-Director: VIRGILIU N. DRĂGHICEANU.

Arhitect-Şef: N. GHICA-BUDEŞTI.

C U P R I N S U L

TEXT:

	Pagina
N. IORGA: Les arts mineurs en Roumanie (seconde partie)	145
„ „ Monumentele istorice româneşti şi Daponte	157
„ „ Cu privire la Cetăţuia (Iaşi)	158
„ „ Cum se zidia acum o sută de ani	159
VIRG. DRĂGHICEANU: Mănăstirea Vintilă-Vodă (Buzău)	167
N. IORGA: Biserica din Margine sau Ciuta	172
„ „ Vechi case prahovene	175
MARIA GOLESCU: Folosirea temelor musicale in iconografia Bisericii răsăritene	176
N. IORGA: Mănăstirea Vintilă-Vodă (observaţii şi note istorice)	178
„ „ Biserica de la Stâlpu-Buzău.	182
Comunicări de economul stavrofor Ioan Popovici, V. Drăghiceanu şi Ion Vârtosu.	185
Oficiale de N. Ghica-Budeşti, arhitect-şef	189
Resumat frances.	192

ILUSTRĂŢIUNI:

<i>Mănăstirea Vintilă-Vodă (Buzău).</i>		<i>Vechi case prahovene.</i>	
Fig. 1. — Dărămăturile vechii biserici	167	Fig. 1. — Casa din Ploeşti	173
Fig. 2. — Resturile turnului Cetăţii spre Sud-Est	168	Fig. 2. — Casa din Ploeşti, cu coloanele porţii	„
Fig. 3. — Săpături de-a lungul zidului dintre pronaos şi naos cu uşa in mijloc	„	Fig. 3. — Ploeşti: bolţile pivniţei	174
Fig. 4. — Mormântul lui Vintilă-Vodă	„	Fig. 4. — Biserica din Ploeşti	„
Fig. 5. — Urmele pivniţilor chiliilor mănăstirii şi ale unui turn	169	Fig. 5. — Biserica din Ploeşti: interiorul	175
Fig. 6. — Vedere spre latura de Sud in interiorul naosului	„	<i>Mănăstirea Vintilă-Vodă.</i>	
Fig. 7. — Vedere spre latura de Nord in interiorul naosului	„	Fig. 1. — Parte veche de zid de la Vintilă-Vodă	178
Fig. 8. — Planul bisericii Mănăstirii Vintilă-Vodă	170	<i>Biserica de la Stâlpu-Buzău.</i>	
Fig. 9. — Planul Mănăstirii Vintilă-Vodă cu incinta cetăţii	171	Fig. 1. — Biserica de la Stâlpu	182
<i>Biserica din Margine sau Ciuta.</i>		Fig. 2. — „ „ „ „ „ „ „ „	„
Biserica din Ciuta	172	Fig. 3. — „ „ „ „ „ „ „ „	„

RAPORT DE ACTIVITATE PE ANUL 1931

Domnule Președinte,

În anul 1931, lucrările tehnice ale Comisiunii Monumentelor Istorice au avut de suferit din cauza mijloacelor bănești tot mai reduse și din cauza greutății obținerii sumelor înscrise la tabloul de lucrări aprobat de Consiliul de Miniștri pe baza subvențiunii înscrise în budget.

Din această cauză, numai o parte din lucrările prevăzute la programul Comisiunii s'au putut executa, cealaltă parte rămânând a se prevedea pentru anul următor :

1. *Lucrările de conservare și de reconstituire mai importante* s'au făcut: la *Mănăstirea Cozia*, unde biserica mare a fost reconstituită în urma descoperirilor făcute supt acoperișul ei, care fusese înălțat la o reparație anterioară din veacul al XIX-lea. Aici s'au regăsit elementele constitutive ale arhitecturii de la origine, frontoanele rotunjite din cele patru fațade au putut astfel fi reconstituite cu destulă precizie; ele confirmă originea sârbească a acestui monument prin marea asemănare ce o prezintă cu unele biserici de pe Valea Moravei sârbești, în special cu acele din Veluce și Calenici.

Un memoriu detaliat va fi înaintat Comisiunii asupra acestor lucrări.

La biserica din Bucovăț de lângă Craiova, după ce s'a reconstituit turla și după ce s'au consolidat bolțile prin legături de fier, s'a refăcut acoperișul și s'au reparat fațadele. Mai rămâne de restaurat interiorul, de făcut ușă nouă și de împrejmuire în tregul loc, căci, astfel cum se află acum, în fiecare an se ivesc stricăciuni, geamuri sparte, degradări la soclul bisericii de către vitele satului, care pasc împrejur.

Intervențiile noastre repetate la Primăria locală au rămas zădarnice, și aspectul bisericii în mijlocul acestui loc părăsit și murdar este cât se poate de jalnic.

La biserica foastei mănăstiri Jitianu din apropierea Craiovei s'a restaurat biserica și turnul clopotniță, după mulți ani de eforturi continue, ajutați fiind de locuitorii satului din apropiere, cari nu au biserică. Mai rămâne de terminat zugrăveala în-

terioară, începută, dar întreruptă din lipsă de fonduri.

La biserica Sf. Elefterie din Capitală din fondurile parohiei și supt direcțiunea noastră s'au terminat lucrările de restaurare și s'au întocmit devisele necesare pentru executarea mobilierului.

La biserica Toma Cosma din Iași tot din fondurile parohiei respective s'au făcut reparațiuni generale, căutând a se păstra caracterul vechiu al monumentului.

La biserica Mănăstirii Neamțu s'a continuat cu reparația acoperișului și s'a trecut la studiul și restaurarea fațadelor.

La biserica Mănăstirii Probota s'a aprovisionat o parte din piatra de talie necesară pridvorului și s'a pus în lucru.

S'a terminat restaurarea *bisericii Sf. Arhangheli din Craiova* și a *bisericii Băleni-Budești pe Olteț*, din donațiuni particulare.

2. *Lucrări de reparații curente* s'au făcut la bisericile din Pătroaia (Dâmbovița), Antim, Doamnei, Mihai-Vodă, clopotnița Mitropoliei din București, etc.

Apoi la Mănăstirea Agapia, la Sf. Sava (Iași), Dobrovăț (Vasluiu), Sf. Dumitru și Sf. Gheorghe din Rucăr (Muscel), Schitul Negru-Vodă (Muscel), clopotnița Mănăstirii Brebu, Sf. Vineri din Târgoviște, Sf. Gheorghe din Câmpulung, etc., etc.

3. *Cercetări și devise* s'au făcut la Oltina (Constanța), la castelul lui Martinuzzi (Vințul-de-Jos), la Balș (Romanați), la Sihastru, Bâra și Răchitoasa (Tecuciu), la Sf. Ioan Botezătorul și Socola (Iași), la Plătărești (Ilfov), la Comana (Vlașca), la Vovriști și la Ciurea (Roma), la Cosmești (Vaslui), la Lăpușul-de-Jos (Transilvania).

4. *Spălări și restaurări de zugrăveli vechi* s'au făcut: la biserica Mănăstirii Cozia, unde s'a terminat toată restaurarea zugrăvelilor, și la biserica Sf. Gheorghe din Hârlău, unde s'a curățat și dat la lumină o prea frumoasă zugrăveală din epoca lui Ștefan-cel-Mare.

Apoi s'a mai restaurat și curățat un număr de zugrăveli interioare din fondurile parohiilor respective supt controlul Comisiei Monumentelor Istorice,

la Sf. Gheorghe din Câmpulung, Coșoveni (Dolj), Starichiojd (Prahova), Bălilești (Muscel), Ostroveni (Dolj), etc.

În această privință trebuie să constat că este în genere un progres considerabil în modul cum se execută cele mai multe din aceste lucrări de către zugravi cu cunoștințe în această specialitate, pe baza directivelor ce se dau de către Comisiunea Monumentelor Istorice și personalul său tehnic și supt controlul acestuia.

Cred că trebuiesc aduse mulțumiri autorităților bisericești care ne-au ajutat la obținerea acestor rezultate și în special Mitropoliei din București, Mitropoliei Moldovei și Episcopiei de Râmnic.

5. *Reparațiunea mobilierului și a obiectelor de artă bisericească* care se face de către atelierul nostru de reparație de la Stavropoleos dă de asemenea rezultate frumoase.

Se restaurează acum tâmpla de la biserica din Berzunți (Bacău), care era descompusă, mâncată de cari și de putregaiu. Ea va fi curând consolidată și restaurată în așa condițiuni, încât va putea servi încă mult timp.

S'au mai restaurat o serie de obiecte de lemn, strane, uși împărătești, sfeșnice, etc., apoi candel, cruci, cădelnițe, discuri de metal, lingurițe, etc., provenind de la Biserica cu Sfinți din București, biserica de la Văcărești, Coșula, Golești, etc.

MEMORIUL PE 1932.

În anul 1932 lucrările noastre au fost și mai mult stingherite decât în anul trecut, de oare ce sumele acordate au fost și mai reduse și nu s'au eliberat decât primele acțiuni, iar resturile necesare pentru executarea lucrărilor prevăzute în devisele aprobate nu ni s'au mai dat, din lipsă de acreditive.

Astfel, activitatea noastră la lucrările subvenționate de Ministeriu a fost redusă și s'a mărginit, în afară de cele câteva arătate mai jos, la facerea de cercetări, devise, proiecte de restaurări, lucrări de biou, atât tehnic, cât și administrativ.

Grație însă inițiativelor particulare, care devin mai active, am putut face studii și executa lucrări de restaurare și de reparație interesante la unele biserici, din fondurile lor proprii.

Astfel, la biserica Crețulescu din București, din îndemnul familiei ctitorilor s'au început cercetările și studiile pentru restaurare, care se vor face din fondurile epitropiei, supt conducerea noastră.

Tot astfel la biserica Curtea Veche, restaurată în ce privește exteriorul, s'au început lucrările de restaurare interioare.

La Biserica Doamnei, la Mănăstirea Antim, la Mihai-Vodă, la Sf. Gheorghe Nou, la Sfinții Apostoli, etc., sântem secondăți de consiliile parohiale și de preoți cari, ni dau tot concursul și toată ascultarea îndemnurilor noastre spre a asigura conservarea caracterelor vechi ale monumentelor și spre a regăsi elementele de la origine, adese ori ascunse sau modificate de reparații ulterioare, care le-au denaturat.

1. *Lucrări de restaurări și reparații* mai importante s'au făcut numai în parte, potrivit cu sumele ce am avut la dispoziție.

Pentru Mănăstirea Neamțului s'a comandat la Cernăuți piatra de talie necesară din cariera Cincău și s'a început restaurarea soclului bisericii.

La Pobrata s'au continuat lucrările de pietrărie de la pridvor.

La Mihai-Vodă din București s'au refăcut ferestrele după forma lor cea veche, cu chenarele lor de piatră; s'a făcut restaurarea soclului și a fațadei principale supt pridvor. La clopotniță s'au făcut cercetări și săpături, precum și planuri de consolidare.

La Antim s'au reparat chiliile de la colțul Nord-Est precum și frumoasa bucătărie boltită cu turnulețul și acoperișul ei.

La biserica Fundeni din Câmpulung s'a consolidat monumentul prin subzidiri, legături de fier și reparațiuni de bolți, s'a lucrat la refacerea ferestrelor, etc.

S'au mai făcut lucrări de întreținere la Mănăstirea Hurezi, la acoperișul bisericii mari și la chiliile; la biserica Mănăstirii Govora, la soclul de la ușa de intrare și în interior; la schitul Fedeleșoiu, la biserica Toți Sfinții din Râmnicul-Vâlcei, la biserica din Găvănești, la biserica Obedeianu și la biserica Sf. Ioan Hera din Craiova.

S'au mai făcut cercetări, devise sau relevouri: la Sf. Gheorghe din Câmpulung, la clopotnița Negru-Vodă și Bărăția din același oraș, la Brebu-Prahova, la schitul Codreni-Ilfov, la Sf. Gheorghe Nou și Precupeții Noi din București, la Precista și Sf. Gheorghe din Galați, la Sf. Gheorghe și Uspenia din Botoșani, la Bozieni și Agapia Veche-Neamț, la Slatina și Râșca-Baia, la Bogdana și Târgul Trotuș-Bacău, la Domnești-Putna, la Sf. Ion cel Nou-Cetatea-Albă, la Berislăvești-Argeș; la Strâmbeanu-Dâmbovița, la Sf. Sava-Iași, la Brădeștii-Bătrâni (Dolj), la Cornet-Albești-Balotade-Sus, Crucile, Glăvuța-Gogoteni, Balta-Verde, Frâncești, Costești, Pietreni, Surpatele, Bumbesti, Pițigu, Râmnicul-Vâlcea, Govora, Hurez Găvănești, Fedeleșoiu, Ada-Calè, Târgul-Jiului, Săcelul, Vârtopul, Călugărei, Balș, Petculești și Polovraci, în Oltenia.

Spălări de zugrăveli. Din lipsă de fonduri nu s'a putut face nicio lucrare din inițiativa Comisiunii: s'au condus și supravegheat însă lucrări de spălare și reparații de zugrăveli din fondurile parohiilor respective la următoarele biserici:

Sf. Ioan Sebastian-Craiova, Știrbei-Romanați, Precista-Bacău, Muereștile-Vâlcea, Sf-ții Arhangheli-Craiova, Morunești-Romanați și Călugărei-Dolj.

S'au mai făcut cercetări și sondagii prin personalul nostru tehnic la următoarele biserici monumente istorice în vederea unor eventuale lucrări de spălare sau restaurare:

La biserica mănăstirii Căluui-Romanați, la Sf. Ilie-Drăgășani, Toți Sfinții-Râmnicul-Vâlcea, Domneasca-Târgoviște, la mănăstirea Bistrița-Neamțu și Teiul Doamnei din București.

La atelierul de reparații al Comisiunii s'a terminat restaurarea tâmpiei de la biserica din Berzunți, o lucrare importantă și prima de acest gen executată la atelierul nostru. S'au reparat ușile împărătești de la biserica din Golești, stranele de la biserica Stavropoleos, icoane de la biserica Târgul Trotuș și s'au reparat obiecte de orfevrărie de la Muzeul Național de Antichități (Crețulescu).

Inventariul monumentelor istorice. Prevăzând încă din primăvară că activitatea noastră, ca lucrări de

arhitectură, va fi redusă din cauza sumelor prea mici ce erau înscrise la bugetul Comisiunii, am socotit că este momentul potrivit pentru a se începe lucrările de inventariare a monumentelor istorice din țară și am dat fiecărui arhitect însărcinarea de a întocmi deocamdată lista monumentelor din unele județe din țară: Doljul în Oltenia, Bucureștii și județul Prahova din Muntenia, județele Iași și Neamțul din Moldova.

S'au început astfel întocmirea unor liste ale acestor monumente cu datele istorice ce s'au putut culege din diferitele publicații existente: Anuariatul Casei Bisericii, chestionarul Comisiunii Monumentelor Istorice, Dicționarul Geografic, etc., urmând a se completa treptat.

Până acum s'au făcut listele monumentelor istorice din următoarele județe: Dolj, Vâlcea, Romanați, Gorj și Mehedinți, deci toate județele din Oltenia, pentru care laude și mulțămiri se cuvin d-lui arhitect I. Anastasescu de la biuroul nostru regional din Craiova, apoi, cum am spus: Prahova, Iași, Neamț și orașul București.

Sperăm că în fiecare an să se poată face liste pentru alte cinci județe, câți arhitecți avem în serviciu, astfel că în cinci ani am putea avea listele monumentelor tuturor județelor din vechiul regat.

Arhitect-Șef, N. Ghika.